

چالش‌های فراروی صنعت و تجارت گیاهان دارویی ایران

حشمت امیدی^۱، عباس عساری^۲ و حسین ترابی^۱ حسنعلی نقدی بادی^۳

۱- گروه زراعت و اصلاح نباتات و گروه خاکشناسی دانشکده کشاورزی، دانشگاه شاهد، ۲- گروه اقتصاد، دانشکده علوم، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ۳- گروه زراعت، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

گیاهان دارویی از زمانهای باستان برای سلامتی و درمان بیماریها و همچنین بهداشت بشر کاربرد داشته است. گیاهان دارویی علی رغم تولید سنتی، هنوز نقش اساسی در سیستم های سلامتی دارند و طبق گزارش سازمان بهداشت جهانی (WHO)، اکثر مردم در کشورهای در حال توسعه از آنها استفاده می کنند. گیاهان دارویی و معطر نقش اساسی در تامین نیازهای داروهای سنتی دارند به طوری که در خود مناطق تولید و یا از سایر مناطق تامین می شوند. فرآورده های گیاهی به اشکال مختلف مورد مصرف قرار می گیرند که از آنها می توان فرآورده های دارویی گیاهی، مکمل های غذایی یا مکمل های رژیمی، مواد غذایی و فرآورده های آرایشی نام برد. حجم صادرات گیاهان دارویی ایران در سال ۱۹۹۱ برابر ۰/۸ و در سال ۲۰۰۲ برابر ۳/۷ درصد از کل صادرات جهان بوده است. اخیراً، رشد چشمگیری در بازار تولیدات گیاهی و فرآورده های آنها در جهان صورت گرفته است. رشد سریع صادرات گیاهان دارویی طی دهه اخیر در جهان سبب افزایش تمایل جهانی به تولید این محصولات و همپنطور کاربرد طب سنتی شده است. در مجموع برآورد فروش جهانی فرآورده های گیاهی حدود ۶۰ میلیون دلار در سال ۲۰۰۲ بوده است. در حال حاضر ۸۰ درصد جمعیت کشورهای در حال توسعه برای تامین سلامت خود به مصرف داروهای گیاهی متکی هستند و سازمان بهداشت جهانی برآورد نموده که در دهه های آینده درصد بیشتری از مردم جهان به استفاده از این داروهای گیاهی روی خواهند آورد. ۳۰ درصد داروهای جهان محتوی ترکیبات مشتق شده از مواد گیاهی هستند در حالیکه سهم ایران بسیار اندک است. بنابراین بطور کلی عدم برنامه ریزی دقیق، نبود سرفصلها و عناوین تحقیقاتی مدون و مشخص، عدم هماهنگی بین وزارتخانه های مرتبط در خصوص تبیین برنامه گیاهان دارویی، وجود تحقیقات پراکنده و آکادمیک و عدم آشنایی زارعین با اصول علمی کاشت، داشت و برداشت این گروه از گیاهان از مهمترین دلایل کاهش سهم ایران در عرصه خارجی است. افزایش تمایل به مصرف گیاهان دارویی معطر، سبب توسعه درآمد سرانه جمعیت روستایی خواهد شد. همچنین جمع آوری و فروش گیاهان دارویی و معطر سبب ایجاد یک منبع کمکی نقدی برای خانواده های روستایی بشمار می رود. بهر حال علی رغم این حقیقت که تولیدات جمع آوری شده دارای ارزش بالایی در فرآورده نهایی هستند، ولی جمع آوری کنندگان دارای سهم اندکی در ارزش نهایی هستند زیرا آنها از ارزش واقعی محصول بی اطلاع هستند، توانایی تجارت آن در فرم خواسته شده توسط خریداران را نداشته یا توانایی تجارت این محصولات را برای خریداران ندارند. به طور کلی در این تحقیق سهم ایران در واردات و صادرات گیاهان دارویی در گذشته، حال و آینده بررسی و نتایجی ارائه می شود.

واژگان کلیدی: گیاهان دارویی، تجارت، صنعت، صادرات.

Challenge of trade and industry of Medicinal Plants in Iran

Heshmat Omidi^{*1}, Abbas Assarii², Hossein Torabi¹, Hassan Ali Naghdi Badi³

1- Department of Agronomy and soil science Faculty of Agriculture, Shahed University,

2- Department of Economics Science, Faculty of Science, T.M.University,

3-- Department of Agronomy, Faculty of Agriculture, Tarbiat Modares University

Medicinal plants have been used since ancient times to heal and cure diseases and to improve health and wellbeing. Despite ancient nature of the tradition, medicinal plants still form the basis of traditional or indigenous health systems and are reported by the World Health Organization (WHO) to still be used by the majority of the populations in most developing countries. In this review, trade of medicinal plants in Iran was been investigated. Medicinal and aromatic plants (MAPs) play a significant role in meeting the demands of the traditional medicine markets which are found both domestically in the producing and in overseas markets. For example, herbal products can be used in the following product categories, Herbal medicinal products, Food supplements/dietary supplements, Foodstuffs and Cosmetics. Iranian exports volume of Medicinal plants in 1991 0.8 and in 2002 is 3.7 percent in world. The last three decades have seen substantial growth in herb and herbal product markets across the world. Rapidly rising exports of medicinal plants during the past decade attests to worldwide interest in these products as well as in traditional health systems. Global sales of herbal products totaled an estimated US\$60 000 million in 2002. At present, 80 percent of the population in developing countries relies largely on plant based drugs for

their health care needs, and the WHO has estimated that in coming decades a similar percentage of the world population may well rely on plant-based medicines. Thirty percent of the drugs sold worldwide contain compounds derived from plant material which role of Iran is infrequently. As a result of the expanding interest in medicinal and aromatic plants, new income generating opportunities are opening up for rural populations. Also, the collection and sale of MAPs is providing a complementary source of cash for many extremely poor rural households. However, despite the fact that the products collected can have very high value in the final products, the collectors typically receive only a small share of the final value, either because they are unaware of the real value, are unable to market it in the form wanted by buyers or are unable to market to these buyers. Overall, in this research the proportion of import and exports of plant medicine in past, now and future in Iran investigated and its results release.

Keywords: Trade, Medicinal Plants, industry, exports.